

Věřitelský insolvenční návrh

z pohledu judikatury

Současná judikatura je v oblasti věřitelských insolvenčních návrhů poměrně jednotná a její důležité závěry byly podrobně shrnuty zejména v rozhodnutích Nejvyššího soudu ze dne 21. prosince 2011, sp. zn. 29 NSČR 14/2011, ze dne 27. září 2011, sp. zn. 29 NSČR 51/2011 a ze dne 26. února 2009, sp. zn. 29 NSČR 7/2008. Všechna tato rozhodnutí jsou předmětem dalšího výkladu.

I. OBSAHOVÉ NÁLEŽITOSTI NÁVRHU

Náležitosti věřitelského insolvenčního návrhu (dále jen „Návrh“) stanovuje zákon č. 182/2006 Sb., insolvenční zákon (dále jen „IZ“) zejména v ust. § 103 a § 105.

Ustanovení § 103 odst. 2 IZ uvádí, že v Návrhu je třeba uvést rozhodující skutečnosti, které osvědčují úpadek dlužníka či jeho hrozící úpadek, dále označit důkazy, kterých se insolvenční navrhovatel dovolává a musí být též zjevné, čeho se navrhovatel domáhá.

Podle § 105 IZ je věřiteli, který podává Návrh, uložena povinnost doložit splatnou pohledávku, kterou uplatňuje vůči dlužníkovi a k Návrhu připojit její přihlášku.

1.1 Skutečnosti osvědčující úpadek dlužníka

Podání Návrhu, byť i vadného, je mnohdy způsobilé vyvolat v poměrech dlužníka (případně v poměrech třetích osob) závažné dopady. Proto jsou na Návrh kladeny zpřísněné požadavky, co se povinnosti vyličít rozhodující skutečnosti osvědčující dlužníkuv úpadek týče. Takovými skutečnostmi se dle rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 21. prosince 2011, sp. zn. 29 NSČR 14/2011, rozumí tvrzení, z nichž lze logicky dovodit jak skutkový, tak právní závěr o tom, že dlužník je v úpadku. Za dostatečné vyličení skutečností osvědčujících úpadek proto nelze považovat pouhé obecné konstatování, že „*dlužník je v úpadku*“, nebo že „*dlužník je insolventní*“, nebo že „*je v platební neschopnosti*“, anebo že „*je předlužen*“.

Rovněž se nepovažuje za řádné splnění povinnosti vyličít rozhodné skutečnosti situace, kdy navrhovatel pouze odkáže na listinný důkaz připojený k Návrhu, např. na *výpis z Obchodního rejstříku* či *sdělení soudního exekutora*. Tento závěr byl vysloven v rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 26. února 2009, sp. zn. 29 NSČR 7/2008.

Podat Návrh je tak znemožněno věřitelům, kteří mají pouze nejasnou či nekonkrétní představu o tom, že dlužník je v úpadku, čímž je podtržen obecný právní princip „*vigilantibus iura skripta sunt*“ neboli „*bdělým náležejí práva*“. Takto vadný Návrh je tudíž insolvenční soud dle ustanovení § 128 odst. 1 IZ povinen neprodleně odmítnout.

Věřitel by měl dbát na řádné vylíčení všech skutečností, které jsou mu známy ohledně majetkového stavu dlužníka a k těmto tvrzením navrhnout i důkazy. Vedle existence více věřitelů s pohledávkami 30 dnů po splatnosti je posledním znakem úpadku neschopnost tyto závazky plnit (viz §3 odst. 1 písm. c) IZ). Jak několikrát judikoval Nejvyšší soud (např. usnesení sp. zn. 29 Cdo 4462/2011), břemeno tvrzení a břemeno důkazní o tom, že dlužník pohledávky neplnil proto, že toho nebyl schopen, spočívá na navrhujiícím věřiteli. Věřitel má v takové situaci dvě možnosti – buď bude tvrdit a prokáže některou z právních domněnek platební neschopnosti (§3 odst. 2 IZ), nejčastěji to bude prokázání nezaplacení po dobu delší než 3 měsíce po lhůtě splatnosti, nebo musí tuto oblast podrobně rozepsat a navrhnout k prokázání svých tvrzení relevantní důkazy.

Nelze totiž přehlédnout několikrát opakované stanovisko Nejvyššího soudu, že vyjde-li v konkursním (insolvenčním) řízení najevo, že pohledávky, jež mají osvědčovat platební neschopnost dlužníka, lze bez obtíží uspokojit výkonem rozhodnutí (exekucí) postihujícím movitý či nemovitý majetek dlužníka, má (musí) to být naopak důvodem pro zamítnutí návrhu na prohlášení konkursu proto, že dlužník k úhradě těchto závazků schopen je. Proto například u dlužníka, jenž má movitý či nemovitý majetek přesahující výši (všech) splatných pohledávek, jež mají osvědčovat jeho platební neschopnost, nestačí k závěru, že dlužník není úhrady těchto pohledávek „schopen“, pouhé zjištění, že dlužník nemá k dispozici dostatek peněžních prostředků.

Obecně proto platí pravidlo, že věřitel, jenž svou pohledávku vůči dlužníku může vzhledem k majetkovým poměrům dlužníka bez obtíží vydobýt výkonem rozhodnutí (exekucí), nemůže uspět s insolvenčním návrhem. Je-li takový návrh přesto podán, musí být zamítnut. Dlužník se tak může insolvenčnímu návrhu ubránit tím, že prokáže skutečnosti týkající se hodnoty jeho zpeněžitelného majetku v případné exekuci a vyvrátí tak případně tvrzenou domněnku platební neschopnosti.

1.2 Doložení aktivní legitimace navrhovatele

Navrhovatel je povinen v Návrhu prokázat, že on a alespoň jedna další osoba má proti dlužníku splatnou pohledávku. Následky nedoložení aktivní legitimace navrhovatele jsou upraveny v § 143 odst. 2 IZ, následky absence tvrzení o této legitimaci v insolvenčním Návrhu pak upravuje § 128 IZ.

Pohledávka navrhujiícího věřitele

V Návrhu je nutné uvést skutečnosti, ze kterých jasně vyplývá oprávnění Návrh podat. Prokázání věřitelovy aktivní legitimace je pro Návrh stěžejní, protože v případě jejího nedoložení insolvenční soud Návrh zamítne a zkoumáním tvrzeného dlužníkového úpadku se dále nezabývá. Na navrhujiícím věřiteli tak spočívá břemeno tvrzení i břemeno důkazní. Za dostatečně doloženou aktivní legitimaci se pak považuje situace, kdy věřitel předloží takové listinné důkazy, z nichž lze závěr o existenci věřitelovy splatné pohledávky spolehlivě učinit.

Pohledávky dalších věřitelů vč. jejich splatnosti

Vedle údajů o své splatné pohledávce je navrhovatel povinen v Návrhu uvést i konkrétní údaje o dalších věřitelích a jejich pohledávkách, včetně údajů o splatnosti těchto pohledávek. Ke splnění těchto požadavků dle judikatury nedochází, pokud jsou v Návrhu uvedeny konkrétní údaje o věřitelích, avšak konkrétní údaje o jejich pohledávkách, včetně údajů o splatnosti těchto pohledávek, jsou nahrazeny obecným tvrzením (např. že „*dlužník má peněžité závazky, které jsou po dobu delší 30 dnů po lhůtě splatnosti*“ nebo že „*dlužník neplní své peněžité závazky po dobu delší 3 měsíců po lhůtě splatnosti*“). Z povahy věci pak za tvrzení nezpůsobil vylíčit okolnosti osvědčující úpadek musí být považováno i takové, ze kterého nevyplývají konkrétní údaje nejen o splatných pohledávkách, ale ani o dalších věřitelích, např. tvrzení, že „*za dlužníkem je více věřitelů, kteří mají pohledávky po splatnosti více jak 3 měsíce*“.

Popsat a přesně označit pohledávky dalších věřitelů včetně uvedení jejich splatnosti může být pro navrhujiícího věřitele obtížné. Soudy však vychází z přesvědčení, že zahájení insolvenčního řízení je tak závažným zásahem do postavení dlužníka, že je rozumné očekávat, že insolvenční navrhovatel bude při jeho podání postupovat s náležitou pečlivostí. Jde-li o osobu natolik nedbalou, že není způsobilá podat projednatelný insolvenční návrh, je plně opodstatněné na danou situaci neprodleně reagovat odmítnutím takového návrhu tak, aby újma způsobená podáním vadného návrhu byla co nejmenší.

Odmítnutí Návrhu (§128 IZ)

Podle ustanovení § 128 odst. 1 insolvenčního zákona insolvenční návrh, který neobsahuje všechny náležitosti nebo který je nesrozumitelný anebo neurčitý, insolvenční soud odmítne, jestliže pro tyto nedostatky nelze pokračovat v řízení; učiní tak neprodleně, nejpozději do 7 dnů poté, co byl insolvenční návrh podán. Ustanovení § 43 o. s. ř. se nepoužije.

Lhůta 7 dnů byla ze strany Nejvyššího soudu (R 26/2011) vyložena jako lhůta pořádková, tedy návrh lze odmítnout i po jejím uplynutí. Navrhovatel přitom může případné vady návrhu odstranit jen do doby, než insolvenční soud nerozhodne o odmítnutí insolvenčního návrhu (k odstranění vad insolvenčního návrhu provedenému až v odvolacím řízení se nepřihlíží). Nezbytným předpokladem pro odmítnutí Návrhu je ale vždy současný závěr soudu, že pro nedostatky Návrhu nelze pokračovat v řízení (29 NSČR 23/2010).

Pokračovat v insolvenčním řízení na základě insolvenčního návrhu, v němž nejsou ve smyslu § 103 odst. 2 insolvenčního zákona uvedeny takové konkrétní okolnosti, z nichž závěr o úpadku dlužníka logicky vzato vyplývá, je vyloučeno již proto, že takový vadný insolvenční návrh nedovoluje o věci rozhodnout (a úpadek dlužníka osvědčit) ani kdyby s ním dlužník k výzvě insolvenčního soudu souhlasil. Jinými slovy, pokud nejsou řádně v samotném Návrhu tvrzeny všechny podstatné skutečnosti ohledně aktivní legitimace navrhovatele a úpadku dlužníka, pak takový návrh by měl soud vždy odmítnout.

Zamítnutí Návrhu (§143 IZ)

Pokud je Návrh projednatelný (obsahuje všechny náležitosti), nicméně existuje spor ohledně úpadku dlužníka nebo spor o pohledávku navrhovatele, nelze Návrh odmítnout, ale musí dojít k jeho projednání (včetně nařízení ústního jednání). Insolvenční řízení nenahrazuje řízení nalézací, tudíž i přesto, že není povinností navrhovatele dosáhnout pravomocného přísudku jeho pohledávky před zahájením insolvenčního řízení, vědom si zvláštností povahy tohoto řízení, musí sám navrhovatel zvážit kvalitu svého důkazního materiálu, a to s ohledem na procesní prostor, jenž je pro zkoumání této otázky v insolvenčním řízení vymezen. Judikatura je totiž poměrně přísná v otázce provádění dokazování.

Platí přitom, že pokud jsou tvrzení a předložené listinné důkazy k prokázání věřitelovy aktivní legitimace nedostatečné nebo rozsah dokazování, jež by pro osvědčení věřitelovy legitimace bylo zapotřebí provést, přísluší nalézacímu řízení (např. provedením výslechu účastníků, výslechu svědků, znaleckých posudků, ohledání), není osvědčena navrhovatelova aktivní legitimace.

Pokud věřitel neprokáže v nařízeném jednání svoji aktivní legitimaci (tedy neosvědčí svoji pohledávku) nebo neosvědčí pohledávku další osoby jím označené jako věřitel dlužníka, pak soud musí, aniž by zkoumal majetkové poměry dlužníka, Návrh zamítnout dle § 143 odst. 2 IZ.

II. PODPIS INSOLVENČNÍHO NÁVRHU

Povinnost opatřit Návrh úředně ověřeným podpisem osoby, která jej podala, nebo jejím zaručeným elektronickým podpisem, stanovuje IZ v § 97 odst. 2. Podrobněji se k této problematice vyjádřil Nejvyšší soud v rozhodnutí sp. zn. 29 NSČR 51/2011 ze dne 27. září 2011.

V souvislosti s požadavkem úředně ověřeného podpisu na Návrhu mohou nastat dvě typové situace. Návrh může podat buď osoba, která není zastoupena zástupcem s procesní plnou mocí nebo Návrh podá osoba, která zástupce s procesní plnou mocí má.

Podpis věřitele

Není-li Návrh opatřen úředně ověřeným podpisem fyzické osoby, která jej podala, k Návrhu se nepřihlíží a nedochází k zahájení insolvenčního řízení. Nenastávají tudíž žádné účinky, které by byly spojené s podáním Návrhu bezvadného.

V případě právnické osoby platí totéž, není-li Návrh, který tato osoba podala opatřen úředně ověřeným podpisem fyzické osoby, která za právnickou osobu jedná. Má-li právnická osoba statutární orgán, který tvoří více fyzických osob, zkoumá se podmínka úředně ověřeného podpisu jen u jeho předsedy, popřípadě jeho pověřeného člena. Návrh může za právnickou osobu podepsat taktéž zaměstnanec, který je k podávání Návrhů pověřen statutárním orgánem věřitele (navrhovatele), vedoucí odštěpného závodu nebo prokurista (platí tedy plně ustanovené §21 občanského soudního řádu).

Vždy platí, že osoba jednající za navrhovatele (věřitele) musí své oprávnění prokázat (§21/5 občanského osudního řádu). To znamená, že k návrhu je třeba připojit např. výpis z obchodního rejstříku (u statutárního orgánu a prokuristy) nebo písemné pověření pro daného zaměstnance. Také platí, že v téže věci může za právnickou osobu současně jednat jen jedna osoba (§21/4 občanského osudního řádu).

Podpis věřitele v zastoupení

Jestliže jsou na Návrhu, ke kterému je přiložena procesní plná moc pro zástupce, oba podpisy, tedy podpis zmocnitele i podpis zástupce, stačí, aby byl úředně ověřen pouze podpis zmocnitele na tomto Návrhu.

Pokud je Návrh, ke kterému je připojena plná moc pro zástupce, podepsán pouze zmocnitelem, zkoumá se podmínka úředně ověřeného podpisu pouze u tohoto zmocnitele.

V případě, že je Návrh podepsán pouze zástupcem a je k němu přiložena plná moc pro tohoto zástupce podepsaná zmocnitelem platí, že pro splnění podmínek ověřeného podpisu musí být úředně ověřeny oba tyto podpisy, tedy jak podpis zástupce na Návrhu, tak podpis zmocnitele na přiložené plné moci.

V případě, že k Návrhu není připojena plná moc pro zástupce a Návrh je podepsán pouze zmocnitelem, podmínka úředně ověřeného podpisu se zkoumá pouze u zmocnitele a ohledně absence průkazu zastoupení se postupuje podle příslušných ustanovení občanského soudního řádu o odstranění nedostatku podmínek řízení (dojde k výzvě k dodatečnému doložení plné moci).

Chybí-li úředně ověřený podpis zmocnitele úplně a Návrh je podepsán pouze zástupcem, jehož podpis úředně ověřen sice je, ale k Návrhu není přiložena plná moc, která by úředně ověřený podpis zmocnitele obsahovala, k Návrhu se nepřihlíží. Výše popsané podmínky platí shodně jak pro situace, kdy je zástupcem advokát, tak i v případech, kdy zástupce advokátem není. V případě zastoupení advokátem navíc není vyloučeno, aby ověření podpisu Navrhovatele (zmocnitele) provedl právě tento advokát.

Návrh, k němuž se nepřihlíží

Vada, která způsobuje, že se k Návrhu nepřihlíží, nemůže být dodatečně zhojena a jediným řešením tak zůstává podat Návrh nový. V případě, kdy insolvenční soud s Návrhem chybně zacházel jako s řádně podaným, nemůže toto mít za následek vytvoření překážky věci zahájené pro později podaný a řádně podepsaný Návrh.

Informace obsažené v tomto bulletinu jsou pouze obecného charakteru s cílem poskytnout orientační přehled o aktualitách z insolvenčního práva. Tento bulletin by proto neměl být bez dalšího používán jako podklad pro přijímání podnikatelských ani jiných rozhodnutí a konkrétní informace vztahující se k tématům uvedeným v tomto bulletinu by měly být konzultovány dříve, než na jejich základě bude učiněno příslušné rozhodnutí.

© 2012 DŠB Lawyers

Trvale spolupracující advokáti:

JUDr. Dušan DVOŘÁK | Mgr. Adam BEZDĚK | JUDr. Tomáš RADA | Mgr. David VANÍČEK, Ph.D.

Hlinky 505/118 | 603 00 Brno

www.dsblaw.eu

dšb
LAWYERS